

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет музичного мистецтва
Кафедра теорії та історії музики

АНАЛІЗ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво
Спеціальність – 025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Академічний спів»
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Харків, 2023

УДК 781.5(073)

А 64

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 12 від 25.05.2023 року)

Рецензенти:

Польська І.І., доктор мистецтвозн., професор кафедри теорії та історії музики

Бреславець Г.М., канд. мистецтвозн., заст. декана факультету музичного мистецтва, ст. викладач кафедри естрадного та народного співу ХДАК

Укладач:

Коновалова І.Ю., доктор мистецтвознавства, доцент, зав. кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури

А 64 Аналіз музичних творів : прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», ОП «Оркестрові духові та ударні інструменти», «Оркестрові струнні інструменти», «Музичне мистецтво есради», «Фортепіано», «Хорове диригування», «Народні інструменти», «Народний спів», «Академічний спів», «Естрадний спів» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. теорії та історії музики ; [уклад. І.Ю. Коновалова]. — Харків : ХДАК, 2023. — 25 с.

Програма курсу розкриває специфіку художньо-процесуальних та структурних закономірностей музичного мистецтва з акцентуацією його вокальної складової, елементів музичної мови та їх роль у формотворенні. Курс скерований на оволодіння сучасною методологією аналізу вокальних творів та критеріями їх жанрової, стильової та структурної типологізації. Для здобувачів спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

УДК 781.5-047.44(073)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.

© Коновалова І.Ю., 2023 р.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна / освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань – 02 Культура і мистецтво	Обов'язкова
	Спеціальність – 025 Музичне мистецтво	
Загальна кількість годин - 120	Освітньо-професійна програма «Академічний спів»	Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
4-й		
Лекції не передбачені		
Практичні		
40 год.		
Самостійна робота		
80 год.		
Вид контролю: ЗАЛК		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 6		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 40 аудиторних / 80 самостійної роботи

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Аналіз музичних творів» – навчальна дисципліна, яка складає основу професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі знань 02 Культура і мистецтво та є суттєвою складовою частиною комплексу фахових музично-теоретичних дисциплін спеціальності 025 — «Музичне мистецтво».

Даний курс спрямований на узагальнення набутих здобувачами теоретичних знань та їх практичне застосування у подальшій музично-педагогічній, науковій та виконавській сферах діяльності.

Передумовами до вивчення курсу «Аналіз музичних форм» слугують дисципліни музично-теоретичного циклу: «Сольфеджіо», «Гармонія», «Поліфонія», «Історія світової музики», спираючись на вивчення яких

уможлиблюється комплексний підхід до визначення сутності і специфіки музичного твору, передусім вокального.

За статусом курс «Аналіз музичних творів» є обов'язковою навчальною дисципліною, на вивчення якої відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS. Розподіл цього обсягу у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять є таким:

для денної форми навчання:

- загальна кількість – 120 годин;
- тижневих годин: аудиторних – 3, самостійної роботи студентів – 6;
- аудиторних занять 40 год., з яких усі 40 год. – практичні
- самостійної роботи студентів – 80 год.

Метою викладання навчальної дисципліни «Аналіз музичних творів» є послідовне та систематичне формування у здобувачів ОПП «Академічний спів» комплексу компетентностей, спрямованих на всебічне розуміння музичного твору як цілісного культурно-історичного явища у єдності його форми та змісту, визначення засобів музичного втілення образності, структури вокальних творів, розкриття їх жанрових витоків та місця у сучасній культурі.

Завдання вивчення дисципліни:

- осягнення художньо-процесуальних та структурних закономірностей музичного мистецтва, елементів музичної мови та їх ролі у формотворенні;
- ознайомлення із сучасною методологією аналізу вокальних творів та критеріями їх жанрової, стильової та структурної типологізації;
- оволодіння методикою цілісного аналізу музичних (передусім вокальних) творів на засадах раціонально-логічного та художньо-емоційного сприйняття з усвідомленням діалектичних зв'язків змісту і форми та засобів виразності як провідних формоутворюючих компонентів;
- набуття здобувачами знань з інтонаційної та структурної організації музичних творів, властивих їм принципів музичної композиції і драматургії, жанрової та мовностильової специфіки з можливістю творчого застосування набутих знань в подальшій педагогічній, науковій та творчо-виконавській діяльності;
- формування об'єктивної оцінки культурно-історичної та мистецько-художньої цінності творів музичного мистецтва.

Основною формою роботи є практичні заняття, спрямовані на закріплення теоретичних понять в єдності з практичними навичками аналізу окремих параметрів та комплексної характеристики музичних творів. Зміст практичних занять безпосередньо пов'язаний з виконавською практикою здобувачів.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до освітньо-професійної програми «Академічний спів»).

Загальні компетентності

ЗК1 Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння музично-професійної діяльності.

ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.

ЗК4 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6 Навички міжособистісної взаємодії у творчому колективі.

ЗК8 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12 Здатність працювати автономно.

ЗК14 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК18 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, осмислювати власний досвід та передавати його іншим у процесі викладання.

ЗК19 Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини світової та української культури, цінностей і традицій.

ЗК20 Здатність до розв'язання проблем, набуття гнучкого та креативного способу мислення, яке дає можливість осмислити та вирішити проблеми і задачі, які стоять перед фахівцями з музичного мистецтва в умовах сучасних творчо-мистецьких реалій

Спеціальні (фахові) компетентності

СК3 Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва, особливості історико-культурного і художнього контексту його розвитку.

СК4 Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва, міждисциплінарні зв'язки між музичними та історичними подіями у світовій та українській культурі, досягненнями у мистецтві і літературі.

СК5 Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6 Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7 Здатність володіти науково-аналітичним апаратом, використовувати професійну термінологію державною мовою, знання в професійній виконавській та педагогічній діяльності.

СК10 Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, музикознавчої, музично-педагогічної, методичної літератури та вокального репертуару.

СК11 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК14 Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК18 Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними і світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

СК22 Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків, інтегрувати знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва в музикознавчій, виконавській, педагогічній діяльності.

СК24 Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК27 Здатність креативно мислити відповідно до нових викликів, генерувати ідеї, бути рішучими у провадженні передового досвіду у музичному навчанні.

Програмні результати навчання

(відповідно до освітньо-професійної програми «Академічний спів»).

ПРН4 Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту

ПРН6 Демонструвати спроможність до осягнення історико-теоретичних проблем в галузі музичного мистецтва та виконання самостійної роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію

ПРН8 Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій

ПРН12 Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом

ПРН15 Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва

ПРН17 Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох

Очікувані результати навчання.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти в повному обсязі теоретичним матеріалом курсу, засвоїти зміст основних понять дисципліни та методику цілісного аналізу музичних творів; усвідомлювати жанрово-стильові механізми музичної творчості, основні принципи формоутворення, а також роль у ньому елементів музичної мови та їх роль формотворенні; визначати основні схеми і ознаки складових частин провідних музичних форм; способи тематичного розвитку; здійснювати у професійній діяльності жанровий, мовний та інтонаційного-стильового аналіз обраних зразків, певних творів.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання та підсумкова форма контролю.

Оцінювання результатів навчання відбувається шляхом поточного опитування студентів на практичних заняттях і періодичного контролю (після завершення тематичних розділів); під перевірки виконання завдань самостійної роботи, а також підсумкового контролю – заліку.

Кінцеве оцінювання результатів навчання складається з суми балів, набраних

здобувачем під час відвідання практичних занять (до 60 балів) і відповіді на заліку (до 40 балів).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

за 100 бальною рейтинговою шкалою

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1. Початковий 1-34 балів	Здобувач не виконав основні завдання із самостійної роботи. Не володіє в повному обсязі теоретичним матеріалом курсу, категоріальним апаратом та методикою аналізу музичних творів. На достатньому рівні не усвідомлює структурно-композиційні закономірності музичних, передусім вокальних творів
35-59 балів	Здобувач виконав не в повному обсязі основні завдання із практичної та самостійної роботи. Має фрагментарні знання теоретичного матеріалу курсу та недостатньо чітко визначає структурно-композиційні закономірності музичних, передусім вокальних творів
2. Середній 60-63 балів	Здобувач виконав основні завдання із практичної та самостійної роботи із суттєвими помилками, продемонстрував невпевненість володіння методикою аналізу музичних творів, має посередні знання теоретичного матеріалу курсу.
64-73 балів	Здобувач виконав більшість завдань із практичної та самостійної роботи. Володіє методикою аналізу музичних творів, але припускає деякі помилки у визначенні композиційної структури творів, що засвідчує виявляє посередній рівень знання теоретичного матеріалу курсу.
3. Достатній 74-81 балів	Здобувач виконав основні завдання із практичної та самостійної роботи у відповідності програмним вимогам. Виявив в цілому впевнені навички цілісного аналізу музичних творів, має достатні знання теоретичного матеріалу курсу та уявлення щодо специфіки музичного формоутворення, але припускає окремі неточності у визначенні специфіки побудови творів.
82-89 балів	Здобувач добре виконав основні завдання із практичної та самостійної роботи, які відповідають програмним вимогам. Виявив впевнені знання теоретичного матеріалу курсу та навички аналізу музичних творів, здатність до узагальнення набутих знань.
4. Високий 90 – 100 балів	Здобувач бездоганно виконав основні завдання із практичної та самостійної роботи, які у повній мірі відповідають програмним вимогам. Виявив бездоганні навички цілісного аналізу музичних, творів, а також визначення їх жанрової та інтонаційно-стильової специфіки. На високому рівні продемонстрував знання теоретичного матеріалу, здатний застосовувати набуті знання у практичній діяльності

2. Програма навчальної дисципліни

Тематичний розділ 1.

Музичний твір як об'єкт системного аналізу

Тема 1. Предмет, мета та теоретико-методологічні засади курсу «Аналіз музичних творів».

Аналіз музичних творів: дисципліна, яка вивчає принципи будови та розвитку музичних творів на основі узагальнення музично-теоретичних знань із курсів історії музики, гармонії, поліфонії. Мета дисципліни: формування розуміння музичного твору як цілісного явища; Завдання дисципліни - здобуття теоретичних знань і практичних навичок дослідження музичних творів. Музика як вид мистецтва. Роль музики в культурі суспільства і житті людини. Функціонування музичного твору в системі: історична епоха – національна традиція – стиль – жанр – музична форма.

Музичний твір як мистецький феномен, як явище культури, як засіб відображення дійсності й духовного світу людини, як естетичний об'єкт і засобу впливу на емоційний стан слухача. Зміст музично-теоретичного аналізу музичного твору. Відомості про автора і музичний твір у культурно-історичному аспекті. Загальний план структури музичного твору. Фактура (гомофонна, поліфонічна, мішана). Тонально-ладова характеристика. Характеристика типів викладення музичного матеріалу та засобів розвитку музичного твору. Властивості музичного тематизму. Гармонічна мова твору. Метро-ритмічні та темпові особливості. Музична мова як синтез музичних виразних засобів. Музичний твір як цілісне мистецьке явище. Значення музичного твору в культурній спадщині. Особиста оцінка художньої цінності музичного твору.

Тема 2. Зміст та форма в музиці. Принципи формоутворення. Система гомофонних та поліфонічних форм.

Єдність форми і змісту музичного твору. Музична форма як процес і структура. Визначення музичної форми у широкому сенсі (як цілісної системи музичних засобів, що використовується для втілення змісту твору) та тісному розумінні. Види музичних форм. Поділ музичних творів на гомофонні та поліфонічні й умовність такого поділу. Система гомофонних та поліфонічних форм.

Формотворні чинники музики. Принципи формоутворення і засоби тематичного розвитку (повторення, змінене повторення, розробка, розроблений контраст, контраст співставлення). Принцип повторення як вираз ствердження. Принцип варіювання як вид зміненого повторення. Репризність. Арковість. Принцип розробковості. Принцип тематичного зіставлення (контраст).

Музична тема як основний структурно-функційний компонент гомофонного твору та її роль у композиції та драматургії твору. Поняття «музичний матеріал». Формотворні властивості різних сторін музичного матеріалу. Цезуроутворюючі чинники музичного матеріалу. Музичний

розвиток як процесуально-часова категорія та невід'ємна якість музичного твору, що виявляє його процесуальний характер. Міра у співвідношенні тотожності й відмінності як підстава розвитку. Композиція (будова, форма) музичного твору як результат процесу руху, розвитку. Варіювання та розробка як провідні методи розвитку музичного матеріалу.

Засоби музичної виразності. Мелодія як головний змістотворний чинник музичного твору. Тотожність і контрастність музичного тематизму. Формотворне та виражальне значення гармонії. Метроритм як часова закономірність музики. Засоби музичної пропорційності.

Типи викладення музичного матеріалу (експозиційний, серединний, заключний). Різні функції окремих частин (розділів) у музичній формі твору. Функціональна перемінність.

Тема 3. Стил ь в музиці.

Категоріальна сутність стилю в музиці. Стил ь і мислення. Стил ь історичної доби, художнього напрям у, національний стил ь, індивідуальний (авторський та виконавський) стил ь. Стил ь як сукупність певних рис музичної мови, що визначають причетність музичного твору до історичної доби, творчого напрям у (течії, школи), національної музичної культури, а також певного автора.

Музичний стил ь – система музичного мислення, ідейно-художніх концепцій, образів та засобів їх утілення, що виникла на певній соціально-історичній основі та пов'язана з певним світоглядом (Л. Мазель).

Тема 4. Жанр та жанротворчі механізми музичного мистецтва.

Жанротворчі засоби та їхня історична еволюція у взаємозв'язку з розвитком стилю. Жанр як певний різновид твору, що відрізняється від інших характером змісту, умовами та засобами виконання, практичним (суспільним) призначенням та причетністю до певної історичної доби, національної культури. Жанр частково характеризується певним (жанровим) стилем. Типологія музичних жанрів та принципи видової класифікації музичних творів.

Тематичний розділ 2.

Специфіка формоутворення у вокальній музиці. Співвідношення музики і поетичного тексту

Тема 5. Вокальні жанри та їх роль в історії музичного мистецтва

Роль вокального мелосу в історії музичного мистецтва. Багатогранність музично-поетичного змісту. Динаміка історико-стильового трактування вокальних творів. Типи інтонування в музиці. Вокальність та мовленнєвість як важливі первні в музиці. Історична типологія форм і жанрів вокально-хорової музики. Взаємовплив вокальної та інструментальної музики.

Тема 6. Співвідношення поетичного тексту і музики. Взаємодія мовленнєвої та музичної інтонацій

Текст і підтекст стиха. Взаємодія образно-сміслових елементів тексту і музичного втілення. Композиторське прочитання поетичного першоджерела. Взаємодія мовленнєвої та музичної інтонацій: ознаки подібності й відмінностей. Домовні, емоційні й логічні інтонемі.

Інтонаційна структура стихотворної основи і мелодики. Стихотворні форми та їх віддзеркалення в музиці: метрика і ритміка поетичного першоджерела. Види рим і строфіки. Поетичні структури і вокальна мелодія.

Тема 7. Текст вокального твору та множинність його трактувань. Фактура та синтаксис у вокальній музиці.

Композиторська, виконавська та слухацька інтерпретація вокального твору. Фактура у вокальній музиці. Специфіка, ансамблева природа вокальної музики та різновиди її викладу. Співвідношення голосів у вокально-інструментальному ансамблі.

Синтаксис у вокальній музиці: визначення та основні компоненти. Три різновиди мелодики. Моно- та полісинтаксична координація голосів. Силабічна та силаботонічна організація вокального мелосу.

Тема 8. Композиція у вокальній музиці

Сутність поняття «музична композиція». Особливості композиції у вокальній музиці, її залежність від тексту. Музично-поетична строфа. Визначення композиційних цезур. Композиційні функції строф.

Тема 9. Класифікація вокальних форм. Методика аналізу вокального твору

Систематика вокальних форм. Форми першого та другого планів. Взаємодія вокальних та інструментальних принципів у музичному формоутворенні. Методика аналізу вокального твору. Зміст і структура поетичного тексту. Віддзеркалення поетичних закономірностей у романсі та пісенному жанрі. Порівняння поетичного задуму та його музичного утілення. Вплив стихотворної основи на фактуру, синтаксис і композицію вокального твору.

Тематичний розділ 3.

Структурно-композиційні закономірності в музиці та типологія музичних форм

Тема 10. Період в музиці: типологія і структура

Період. Види періоду та його класифікація. Період як типова форма викладення теми в музиці гомофонного складу. Структурні особливості періоду: період, речення, фраза, мотив. Мелодичний і гармонічний розвиток у періоді. Кульмінація і кульмінаційна зона. Класифікація періодів за тематичними, тональними і структурними ознаками. Періоди квадратної та неквадратної будови. Реприза в періоді. Період як самостійна музична форма.

Тема 11. Прості форми.

Прості форми - загальні принципи будови, викладення та розвитку матеріалу. Проста двочастинна форма. Походження двочастинної вокальної музики: еволюція форми куплетної пісні й утворення пісенного куплету з двох частин (сольний заспів та колективний приспів). Типовість двочастинної форми для заспівно-приспівної пісні (у тому числі й сучасної), а також для народної танцювальної музики. Репризна і контрастна двочастинні форми. Переростання простої двочастинної форми у тричастинну.

Проста тричастинна форма. Функції її частин (експозиція, розвиток, завершення). Типи будови й розвитку середніх частин. Динамічна реприза у тричастинній формі. Розвинена проста тричастинна форма. Вступи і завершення у простих музичних формах. Сфера використання простих музичних форм.

Строфічна (куплетна) форма. Структурні різновиди строфи. Визначення меж строк (куплетів).

Тема 12. Складні форми

Складні форми з двох або трьох частин - загальні закономірності будови. Складна тричастинна форма: тричастинна репризна структура, у якій перша й третя частини являють собою просту дво- або тричастинну форму, побудовані на єдиному тематизмі. Класифікація складних тричастинних музичних форм за типом середньої частини (тріо, епізод). Характеристика контрастів між крайніми й середньою частинами. Вступ і кода у складній тричастинній формі.

Виразні можливості складної тричастинної форми: наявність контрасту і розвитку, співставлення різнохарактерних тем та їх перетворення тощо. Складна тричастинна форма як самостійний музичний твір і як частина циклічних форм. Походження та історичний розвиток складної тричастинної музичної форми та її роль і місце у творчості композиторів різних епох. Складна двочастинна форма - сфера використання, особливості, виразні можливості.

Тема 13. Варіантність та варіаційність в музиці. Різновиди варіантних та варіаційних структур.

Варіаційна форма - історичні типи й види. Принципи варіювання: мелодичне, мелодико-ритмічне, гармонічне збагачення, ладо-тональні і метро-ритмічні зміни.

Класифікація варіаційних форм: остинанті та неостинанті; поліфонічні, строгі, вільні. Поліфонічні варіації: *basso ostinato* (жанри чакона, пасакалія). Строгі варіації: гомофонна структура із завершеною темою, яка розвивається за принципом остинатної мелодії, незмінної гармонії, метру, структури. Вільні варіації: довільне оновлення теми, ладо-тонального плану, гармонії; значні метро-ритмічні, темпові, реєстрові зміни тощо. Принцип варіативності у джазових імпровізаціях.

Куплетно-варіаційна та куплетно-варіантна форма у вокальних, хорових та інструментальних жанрах. Прийоми варіювання у варіаційно-куплетній формі. Виразальні можливості варіаційної техніки. Засоби завершення будови.

Відмінність варіації від варіанту. Суміщення варіаційності та варіантності. Динаміка варіаційно-варіантних перетворень.

Тема 14. Рондо

Рондо: тип композиції. Походження від двочастинної народної пісні, у якій мелодія заспіву зазнає змін, а мелодія приспіву залишається незмінною. Характерні структурні та художні особливості форми рондо: чіткий поділ твору на частини, їх досконала завершеність і самостійність; співставлення тематики рефрену та епізодів; гомофонно-гармонічний склад; с бадьорий характер тем; рухливий темп. Використання рондальних композицій: у якості окремого (частіше інструментального) твору; у якості частини циклічної форми. Історичні типи рондо (старофранцузьке, рондо клавесиністів; класичне рондо; рондо доби романтизму; рондо в музиці ХХ ст.). Рондальні та рондо-варіативні форми. Співставлення рефрену та епізодів. Варіаційно-варіанте переображення строф.

Тема 15. Сонатна форма

Сонатна форма - витоки, загальні риси будови, місце та значення сонатної форми. Логіка, концепція. Еволюція сонатної форми. Основні розділи : Вступ. Експозиція. Розробка. Реприза. Кода. Функції основних розділів, загальний хід розвитку. Різновиди сонатної форми. Сонатна форма без розробки. Сонатна форма з епізодом. Рондо-соната.

Тема 16. Циклічні та контрастно-складені форми. Принципи циклізації в музиці.

Основні принципи циклічного формотворення. Різновиди контрастно-складених форм. Типи інструментальних і вокально-інструментальних циклів (прелюдія та фуга, сюїта, сюїта та сонатно-симфонічний цикл).

Вокальний цикл. Ліричний сюжет та образно-сміслова єдність циклу. Тематичний контраст при утіленні подій та розгорнуті інтонаційні зв'язки. Семантична типологія циклу.

Тема 17. Вільні та змішані форми

Змішані та вільні форми - виникнення, побутування, виразні можливості. Обумовленість мішаних та вільних форм поза музичними факторами – словом та програмністю різних видів. Вільні форми - типи, історичні різновиди, використання. Особливості вільних форм у хорovій музиці: умови використання, виразні можливості.

Наскрізнi форми у вокальній музиці. Узагальнене та деталізоване утілення вірша. Основні принципи побудови. Чинники розмежування та об'єднання строф або розділів у композиції

Тема 18. Поліфонічні побудови у музичному мистецтві. Мішані гомофонно-поліфонічні форми.

Специфіка поліфонічного формоутворення. Провідні поліфонічні форми. Особливості поліфонічного періоду. Дво- та тричастинні поліфонічні структури. Принципи поліфонічного розвитку. Фуга та її будова.

Тема 19. Вокально-симфонічні форми (кантата і ораторія)

Специфіка утворення кантатно-ораторіальних жанрів. Ознаки спорідненості і відмінності. Сюжетна основа. Тракткування окремих номерів. Принципи побудови. Вокальні жанри в кантатах і ораторіях. Речитатив, арія, ансамблі. Сольні й ансамблевi вокальні жанри в церковній та світській музиці.

Тема 20. Музично-сценічні форми. Загальні принципи оперної композиції та будова окремих частин опери

Сюжетна основа та музична композиція оперної вистави.

Типи оперної драматургії. Провідні оперні форми. Сольні, ансамблевi та масові сцени. Роль оркестру (супровід, увертюра, антракти до дій, самостійні епізоди). Роль хорових та балетних сцен. Характеристика сольних вокальних жанрів (арія, аріозо, арієта, арія-сцена, монолог, речитатив, каватина, пісня, романс). Формоутворення в сольних та ансамблевих сценах. Музичні чинники у побудові сцен, картин, дій оперної вистави.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	інд	с.р.		л	п	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тематичний розділ 1.												
Музичний твір як об'єкт системного аналізу												
Тема 1. Предмет, мета та теоретико-	4		2			2						

методологічні за- сади курсу «Аналіз музичних творів».												
Тема 2. Зміст та форма в музиці. Принципи формо- утворення. Система гомофонічних та поліфонічних форм	4		2			2						
Тема 3. Стиль в музиці.	8		2			6						
Тема 4. Жанр та жанровотворчі механізми му- зичного мистецтва	8		2			6						
Разом за розділом 1	24		8			16						
Розділ 2.												
Специфіка формоутворення у вокальній музиці.												
Співвідношення музики і поетичного тексту												
Тема 5. Вокальні жанри та їх роль в історії музичного мистецтва	6		2			4						
Тема 6. Співвідношення поетичного тексту і музики. Взаємодія мовленнєвої та музичної	6		2			4						

інтонацій												
Тема 7. Текст вокального твору та множинність його трактувань. Фактура та синтаксис у вокальній музиці	6		2			4						
Тема 8. Композиція у вокальній музиці	6		2			4						
Тема 9. Класифікація вокальних форм. Методика аналізу вокального твору	6		2			4						
Разом за розділом 2	30		10			20						
Розділ 3												
Структурно-композиційні закономірності в музиці та типологія музичних форм												
Тема 10. Період в музиці: типологія і структура	6		2			4						
Тема 11. Прості форми	6		2			4						
Тема 12. Складні форми	6		2			4						
Тема 13. Варіантність та варіаційність в музиці. Різновиди варіантних та варіаційних	6		2			4						

структур												
Тема 14. Рондо	6		2			4						
Тема 15. Сонатна форма	6		2			4						
Тема 16. Циклічні та контрастно-складені форми. Принципи циклізації в музиці. Сюїта та сонатно-симфонічний цикл.	6		2			4						
Тема 17. Вільні та змішані форми	6		2			4						
Тема 18. Поліфонічні побудови у музичному мистецтві. Мішані гомофонно-поліфонічні форми	6		2			4						
Тема 19. Вокально-симфонічні форми (кантата і ораторія)	6		2			4						
Тема 20. Музично-сценічні форми. Загальні принципи оперної	6		2			4						

композиції та будова окремих частин оперного твору												
Разом за розділом 3	66		2			44						
Усього годин	120		4			80						
			0									

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, мета та теоретико-методологічні засади курсу «Аналіз музичних творів».	2
2.	Зміст та форма в музиці. Принципи формоутворення. Система гомофонічних та поліфонічних форм	2
3.	Стиль в музиці.	2
4.	Жанр та жанротворчі механізми музичного мистецтва	2
5.	Вокальні жанри та їх роль в історії музичного мистецтва	2
6.	Співвідношення поетичного тексту і музики. Взаємодія мовленнєвої та музичної інтонацій	2
7.	Текст вокального твору та множинність його трактувань. Фактура та синтаксис у вокальній музиці	2
8.	Композиція у вокальній музиці	2
9.	Класифікація вокальних форм. Методика аналізу вокального твору	2
10.	Період в музиці: типологія і структура	2
11.	Прості форми	2
12.	Складні форми	2
13.	Варіантність та варіаційність в музиці. Різновиди варіантних та варіаційних структур	2
14.	Рондо	2
15.	Сонатна форма	2
16.	Циклічні та контрастно-складені форми. Принципи циклізації в музиці. Сюїта та сонатно-симфонічний цикл	2
17.	Вільні та змішані форми	2
18.	Поліфонічні побудови у музичному мистецтві. Мішані гомофонно-поліфонічні форми	2

19.	Вокально-симфонічні форми (кантата і ораторія)	2
20.	Музично-сценічні форми. Загальні принципи оперної композиції та будова окремих частин опери	2
	Усього:	40

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Музичний твір як мистецький феномен та об'єкт теоретичного аналізу.	4
2.	Музична форма та зміст. Форма як принцип і форма як даність. Різновиди музичних форм. Функції частин в музичній формі. Принципи розвитку музичного тематизму.	4
3.	Визначення поняття стиль в музиці. Провідні стильові концепції в теоретичному музикознавстві	4
4.	Принципи жанрової класифікації музичних творів.	4
5.	Вокальні жанри в історії музичного мистецтва. Різновиди і загальна характеристика	4
6.	Взаємодія поетичного тексту і музики. Типи музичних інтонацій	4
7.	Фактура та синтаксис у вокальній музиці. Множинність інтерпретації вокального твору	4
8.	Композиція та драматургія у вокальній музиці	4
9.	Класифікація вокальних форм. Методика аналізу вокального твору	4
10.	Період та його різновиди	4
11.	Строфічна та строфічно-варіанта форми. Прості (двочастинна і тричастинна) структури. Репризи та безрепризи форми. Типи реприз. Ознака динамізації репризи	4
12.	Складні форми.	4
13.	Варіантність та варіаційність в музиці. Різновиди варіантних та варіаційних структур	4
14.	Рондо	4
15.	Сонатна форма. Історичні передумови виникнення та класичний різновид. Сфери застосування та композиційно-драматургічні можливості.	4
16.	Циклічні та контрастно-складені форми. Принципи циклізації в музиці. Сюїта та сонатно-симфонічний цикл	4
17.	Вільні та змішані форми. Концентрична форма.	4
18.	Поліфонічні побудови у музичному мистецтві.	4

	Мішані гомофонно-поліфонічні форми	
19.	Вокально-симфонічні форми (кантата і ораторія)	4
20.	Музично-сценічні форми. Загальні принципи оперної композиції та драматургії	4
	Усього	80

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється у формі письмового та усного опитування, тестування наприкінці вивчення кожного тематичного розділу, перевірки виконання завдань самостійної роботи та здійснення аналізу музичного твору під час практичних занять .

Підсумковий контроль з дисципліни «Аналіз музичних творів» здійснюється у формі заліку. Рубіжні етапи контролю проводяться у формі контрольних робіт після завершення тематичного розділу.

Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) *За джерелом інформації:*

- Словесні: пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: слухання, виконання завдань.

2) *За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:*
індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) *За ступенем самостійності мислення:*
репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) *За ступенем керування навчальною діяльністю:*

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів: з книгою;
- виконання індивідуальних завдань.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	Письмове та усне опитування, перевірка виконання самостійної роботи
2.	Періодичний	Письмова контрольна робота, тестування

3.	Самостійна робота	Перевірка конспектів рекомендованої літератури, аналізу запропонованих музичних творів за відповідною темою
4.	Підсумковий контроль	Усне опитування теоретичного матеріалу за програмою курсу та здійснення цілісного аналізу запропонованого музичного твору, передбаченого програмою курсу.

Поточний контроль здійснюється шляхом опитування теоретичного матеріалу, а також перевірки виконання практичних завдань (аналізу музичних творів або окремих його параметрів).

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та передбачає усне опитування теоретичного матеріалу курсу та цілісний аналіз запропонованого музичного твору, передбаченого програмою курсу.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студентів.

Пропущені студентом заняття мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання практичних занять і самостійної роботи студент та викладач взаємопогоджують. Відпрацювання відбувається шляхом самостійного вивчення відповідної теми (конспектування теоретичного матеріалу зі списку рекомендованих джерел, прослуховування музичних прикладів та аналізу музичного матеріалу за певною темою)

Перезарахування результатів вивчення навчальної дисципліни відбувається на підставі взаємоузгодження тематики і тотожності об'єму навчального матеріалу у кредитах ECTS.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

- відвідування заняття – 0-1; 20 занять – до 20 балів;
- виконання практичного завдання – 1; 20 практичних завдань – до 20 балів;
- усне опитування – 5; 2 усних опитування – до 10 балів;
- Самостійна робота – 1 бал; 20 завдань – 20 балів.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

Залік – до 40 балів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою з урахуванням практичних занять, самостійної роботи та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Навчально-методичне забезпечення

1. Базові навчальні посібники і підручники
2. Робоча програма курсу
3. Силабус
4. Кейси із завданнями до поточного та підсумкового контролю
5. Тематика практичних занять та самостійної роботи

9. Питання до заліку

1. Категоріальна сутність стилю в музиці.
2. Жанр в музичному мистецтві. Критерії жанрової типологізації
3. Система вокальних жанрів. Пісня і романс
3. Співвідношення поетичного тексту і музики.
4. Взаємодія мовленнєвої та музичної інтонацій
5. Синтаксис у вокальній музиці: визначення та основні компоненти.
- 6 Три різновиди мелодики та їх специфіка
7. Функції частин в музичній формі.
8. Принципи розвитку музичного тематизму
9. Фактура та синтаксис у вокальній музиці
10. Класифікація вокальних форм.
11. Методика аналізу вокального твору
12. Період. Види періоду та його класифікація. Структурні особливості періоду: період, речення, фраза, мотив.
13. Період як самостійна музична форма.

14. Прості форми - загальні принципи будови, викладення та розвитку матеріалу. Проста двочастинна форма.

15. Проста тричастинна форма. Функції її частин Типи будови й розвитку середніх частин. Динамічна реприза у тричастинній формі.

16. Строфічна (куплетна) форма. Структурні різновиди строфи. Визначення меж строф (куплетів).

17. Складні форми - загальні закономірності будови. Складна тричастинна форма: Класифікація складних тричастинних музичних форм за типом середньої частини (тріо, епізод).

18. Складна тричастинна форма як самостійний музичний твір і як частина циклічних форм.

19. Складна двочастинна форма - сфера використання, особливості, виразні можливості.

20. Варіаційна форма: історичні типи й види. Принципи варіювання.

21. Класифікація варіаційних форм: остинанті та неостинанті; поліфонічні, строгі, вільні.

22. Поліфонічні варіації: *basso ostinato* (жанри чакона, пасакалія).

23. Строгі варіації:

24. Вільні варіації

25. Куплетно-варіаційна та куплетно-варіантна форма у вокальних, хорових та інструментальних жанрах.

26. Рондо: тип композиції, характерні структурні та художні особливості форми

27. Історичні типи рондо (старофранцузьке, рондо клавесиністів; класичне рондо; рондо доби романтизму; рондо в музиці ХХ ст.).

28. Сонатна форма: загальні риси будови, місце та значення сонатної форми. Логіка, концепція.

29. Основні розділи сонатної форми. Вступ. Експозиція. Розробка. Реприза. Кода. Функції основних розділів

30. Засоби розробки тематизму

31. Різновиди сонатної форми. Сонатна форма без розробки. Сонатна форма з епізодом. Рондо-соната.

32. Циклічні форми. Основні принципи циклічного формоутворення

33. Контрастно-складені форми та їх різновиди

34. Типи інструментальних і вокально-інструментальних циклів (прелюдія та фуга, сюїта, сюїта та сонатно-симфонічний цикл).

35. Вокальний цикл. Ліричний сюжет та образно-смілова єдність циклу. Тематичний контраст при утіленні подій та розгорнуті інтонаційні зв'язки. Семантична типологія циклу.

36. Вільні форми - типи, історичні різновиди, використання.

37. Особливості вільних форм у вокальній та хоровій музиці: умови використання, виразні можливості.

38. Наскрізні форми у вокальній музиці.

39. Специфіка поліфонічного формоутворення.

40. Провідні фоліфонічні форми.
41. Особливості поліфонічного періоду.
42. Дво- та тричастинні поліфонічні структури. Принципи поліфонічного розвитку.
43. Фуга та її будова.
44. Специфіка утворення кантатно-ораторіальних жанрів.
45. Вокальні жанри в кантатах і ораторіях. Речитатив, арія, ансамблі.
46. Сольні й ансамблеві вокальні жанри в церковній та світській музиці.
47. Музично-сценічні форми.
48. Загальні принципи оперної композиції та будова окремих частин опери
49. Сюжетна основа та музична композиція оперної вистави.
50. Типи оперної драматургії. Провідні оперні форми. Сольні, ансамблеві та масові сцени.
51. Характеристика сольних вокальних жанрів в опері (арія, аріозо, арієта, арія-сцена, монолог, речитатив, каватина, пісня, романс). Формоутворення в сольних та ансамблевих сценах.
52. Музичні чинники у побудові сцен, картин, дій оперної вистави.

10. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Жанр музичний // Українська музична енциклопедія, Т.2 Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2008. С. 69-72
2. Ігнатченко Г. Про взаємозв'язок фактурного розвитку і форми // Українське музикознавство : республ. міжвід. наук-метод. зб. Київ, 1981. Вип.15. С.131-141
3. Калашник М. До проблеми функціонування жанру сюїти в сучасній українській музиці // Українське музикознавство. Вип. 26. К., 1991. С. 230-239.
4. Коменда О. Поняття жанру в сучасному музикознавстві // Музична україністика: сучасний вимір. К.: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2009. Вип. 3. С. 120 - 140.
5. Коханик І. Музичний твір: взаємодія стабільного і мобільного в аспекті стилю // Науковий вісник. Вип.20. Музичний твір: проблема розуміння. К. : Нац. муз. академія України ім. П.І.Чайковського, 2002. С. 44-51.
6. Лисько З. Музичний словник. К., 1994.
7. Смаглій Г., Маловик Л. Основи теорії музики. Харків : «Факт», 1998. 283 с.
8. Серганюк Л. Методика аналізу хорових творів. Навч.-метод. посіб. для викладачів і студентів вищих навч. закладів. Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2015. 191 с.
9. Скоромний В.П. Аналіз музичних творів : практикум. Київ: Вид-во Ліра. К, 2017. 78 с.
10. Степурко В. Аналіз музичних творів : навч. посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.
11. Шип С. Музична форма: від звуку до стилю. К. : Заповіт, 1998. 368 с.
12. Якуб'як Я. Аналіз музичних творів (Музичні форми) : підручник для вищих

музичних навчальних закладів. Тернопіль. : СМП «АСТОН», 1999. 208 с.

Допоміжна:

13. До питання про викладання теми «Складна двочастинна форма» у курсі «Аналізу музичних творів» у вищих музичних навчальних закладах України // Наукові збірки ЛНМА імені М. В. Лисенка. Музикознавчий універсум. Вип. 44. Львів, 2019. С. 30–45. DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.44.30.45>
14. Adler G. Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft. — Leipzig, 1885.
15. Bessler H. Grundfragen des musikalischen Horens und Grundfragen der Musikästhetik. 16. Aufsätze zur Musikästhetik und Musikgeschichte. Leipzig, 1978. S. 15-29.
17. Dahlhaus C. Grundlagen der Musikgeschichte. Köln, 1977. 263 s.
18. Hall D., Hess J.T. Perception of musical interval tuning // Music Perception. 1984. № 2. P. 166-195.
19. Lissa Z. Zur periodisierung der Musikgeschichte // Beiträge zur Musikgeschichte. 1960. № 2.
20. Lyotard J. Music and Postmodernity // In: «Postmodernism, Music and Cultural Theory» / Ed. D. 21. Bernet. Special Issue of «New Formations». 2009. P. 37 – 45.
22. McLaren B. A brief History of Microtonality in the Twentieth Century // Xenharmonikon. Vol. 15. 1998. 130 p.
23. Musical art: historical and theoretical discourse : collective monograph / I. Konovalova, I. 24. Polskaya, O. Roshchenko, etc. — Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. — 144 p.
25. Nettie B. Theory and method in ethnomusicology. New York, 1964. 318 p.
26. Riemann H. Grundriss der Musikwissenschaft. Leipzig, 1908.
27. Riemann H. Geschichte der Musiktheorie im IX bis XIX Jahrhundert. Leipzig, 1898.
28. Rob Young. Modern music. London: Verso, 2009. 475 p.
29. Sachs C. Historja instrumentów muzycznych. Warszawa : PWM, 1975. 556 p.
30. Sachs C. Die Musik der alten Welt in Ost und West. Berlin : Musikverlag, 1968. 186 p.
31. Sachs C. Rhythm and Tempo : A Study of Music History. New York : Norton, 1953. 391 p.

Інформаційні ресурси

Бібліотека Харківської державної академії культури <http://lib-hdak.in.ua/>
Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека ім. К.С. Станіславського <http://biblioteka-stanislavskogo.edu.kh.ua/uk/>
Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua

– Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.

– Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.

- Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
- Innovation in Higher Arts Education (2001–2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isoc.siu.no/isocii.nsf/projectlist/10048>.
- An EAIE Comment: The European Higher Education Area Joint Declaration of the European Ministers of Education Signed in Bologna, 19 June // Сайт Берлінського самміту по Болонському процесу: <http://www.bologna-berlin 2003>.
- APA – міжнародний стиль оформлення наукових публікацій. URL: http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/apa_style.pdf
- Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.
- Культура України — <http://ku-khsac.in.ua/>
- Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти — <http://num.kharkiv.ua/share/intermusic/>
- Українське музикознавство – <http://musicology.com.ua/>
- Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка — <https://muzuniversum.com/index.php/journal>
- Аспекти історичного музикознавства — <http://num.kharkiv.ua/share/aspekty>
- Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А.В.Нежданової «Музичне мистецтво і культура» — <http://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal>
- Мистецтвознавчі записки — <http://journals.uran.ua/mz>
- Науковий вісник Національної музичної академії України – <http://naukvisnyknmau.com.ua/>
- Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва — <http://journals.uran.ua/visnyknakkkim>

Навчальне видання

АНАЛІЗ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво
Спеціальність – 025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Академічний спів»
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Укладач:

І.Ю. Коновалова, доктор мистецтвознавства, доцент

Комп'ютерний набір І.Ю. Коновалова
Комп'ютерна верстка І. Колесник

Видається в авторській редакції

План 2023

Підписано до друку _____ 2023 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК